

Борис Андреев - рівненський архітектор якому радянська влада забороняла "надмірності"

Опубліковано vse.rv.ua Суб, 13/12/2014 - 08:43

Інформація з сайту: <http://vse.rv.ua/istoriya/1418453016-boris-andrieiev-rivnenskiy-arhitektor-yakomu-radyanska-vlada-zaboronyala>

Дата звернення: 05.03.2015

Спроектовані ним будинки й донині є окрасою нашого міста. Натомість декотрі рівненські чиновники, причетні до сфери будівництва та архітектури, на запитання, чому не беруть за взірць будівлі Бориса Андреева, розбудовуючи, наприклад, історичний центр Рівного, запитують: "А хто це такий?".

Якщо архітектура — це музика, застигла у камені, то сучасне архітектурне обличчя Рівного це, швидше, какофонія. До злагодженого й гармонійного "звучання", за незначним винятком, вона не дотягує. Написане Уласом Самчуком під час перебування у Рівному в роки Другої світової війни, наче про Рівне сьогоднішнє: "Рівне ніколи не відзначалося вибагливістю архітектури. Це типова творчість російського казньонного походження, без традиції, гармонії й тепла". Однак чимало рівнян переконані, що якраз у 30-50-ті роки минулого століття у міській архітектурі були і традиції, і тепло.

Нині, віддане на відкуп недолугих смаків і товстих гаманців, Рівне втрачає своє обличчя. Міські керманічі, які не втомлюються розказувати, як усе красиво у Європі, готові зрівняти із землею колоритні старі вулички з такими ж самобутніми будинками, перетворивши їх на банальні проспекти з черговими "манхеттенами". І ніяк не хочуть зрозуміти, що у Європі у старовинних кварталах навіть камінчик з бруківки є недоторканим. І туристів цікавлять не торгові центри, а саме такі історичні, притаманні тільки місцевій архітектурі й неповторні за своєю красою будівлі.

Так виглядав у 40-х роках минулого століття збудований у 1938 році Головоштамт

Цьогоріч минуло 15 років відколи пішов із життя талановитий рівненський будівничий, автор проектів споруд, які й досі вирізняються з-поміж безликих рівненських забудов, - Борис Андреев. Він тонко відчував архітектурне "звучання" міста. За його будівлями, які є окрасою міста, можна простежити етапи розвитку архітектури України від 30-х до 80-х років ХХ століття. Борис Андреев був непересічною творчою особистістю, про діяльність якого повинні знати якомога більше рівнян.

Громадянин світу і Рівного

Народився Борис Андреев у містечку Теофіопіль на Хмельниччині у 1907 році у родині начальника поштово-телеграфного відділення. Закінчивши у 1925 році Рівненську російську приватну гімназію, й аби не йти до польської армії, вирушив на навчання до Чехословаччини.

Вступив до Празького політехнічного інституту на факультет архітектури і наземного будівництва. Тогочасна Чехословаччина була прихильною до багатьох іноземців, насамперед слов'янського походження. Студент Андреев належав до російської громади Праги, яка підтримувала його матеріально, коли уряд країни перестав допомагати фінансово студентам-емігрантам. З дипломом інженера-архітектора і так званим "нансенівським" паспортом (з ініціативи норвезького дослідника Арктики Нансена такі паспорти видавалися Лігою Націй емігрантам, позбавленим прав громадянства у себе на батьківщині) восени 1936-го повернувся до Рівного.

А так Головоштамт виглядав в 50-х роках ХХ століття

Однак зустріли його непривітно — влада відмовила у постійному проживанні на території Польщі. Лише у 1939 році отримав він паспорт чужинця Польської держави. Андрееву було заборонено пересуватися територіями деяких воєводств. Щоб провідати рідних у Рівному мусив попередньо узгоджувати свій приїзд із владою.

Головоштамт — перша архітектурна спроба

Молодий і здібний архітектор не міг проявити себе, не маючи роботи. Хтозна, як би склалася його творча доля, коли б у 1936 році випадково Борис Андреев не потрапив у групу розробників інтер'єру головоштамта, що на сучасній Соборній, будівництво якого саме тоді завершилося. Молодому фахівцеві доручили розробити інтер'єр операційної зали, який, як і зовнішній вигляд будівлі, збереглися до наших часів практично без змін. Забігаючи наперед, зауважу, що в 1965 році за проектом Андреева було завершено реконструкцію головоштамту — прибудовано приміщення по вулиці Міцкевича.

Віднайдене в Національному цифровому архіві Польщі фото операційної зали поштамту, спроектованої Борисом Андреевим

У 1936 році, використовуючи родинні зв'язки, Борис Андреев отримав офіційну роботу за фахом — у бюро будівельно-проектних робіт інженера Сергія Неменського. Проте й тут молодому даруванню не щастило. Попри те, що автором багатьох проектів був саме він, прізвище його ніде не фігурувало. Бо документацію підписував сам пан Неменський. До наших днів зберігся один із котеджів у селі Старомильськ поблизу Здолбунова, спроектованих Андреевим для чеської родини. Будинок зведено у новітньому для того часу стилі — конструктивізм. Щоправда, нині він “обріс” усілякими прибудовами. Але впізнати в руку талановитого зодчого все ж таки можна.

Лише у 1939 році у 32-річному віці Борис Андреев нарешті отримав можливість цілком присвятити себе улюбленій справі. Проте усі плани порушила Друга світова війна. Під час окупації Борис Андреев працював у технічному відділі гебітскомісаріату, який розміщувався у теперішньому будинку міграційної служби на вулиці 16 Липня, 6. З вікон його кабінету добре проглядався Свято-Воскресенський собор, який полюбляв малювати Андреев. Причому у досить незвичному ракурсі.

Мало не поплатився за “надмірності”

Як не дивно, але Андрееву вдалося уникнути повоєнних репресій, і він був одним з перших професійних архітекторів, які піднімали Рівне з руїн. Зокрема за його проектом відбудовували старе приміщення нинішньої школи №15 на вулиці Пушкіна, міської лікарні на вулиці Драгоманова, 9, зводили готель “Рівне”. У 1950 році за проектом Андреева на місці розбомбленого приміщення міського театру Зафрана на теперішній вулиці Петлюри зведено будівлю “Облпроекту”, - нині Народний дім.

Будинок з "надмірностями" на Соборній, 15, на зведення якого Андреев просив дозволу у Москві

На 50-60-ті роки, коли Борис Андреев працював головним архітектором "Облпроекту", якраз і припадає найбільш плідний період його творчості. Саме тоді з'явилися у Рівному будівлі, які й донині є окрасою нашого міста. За одну з таких архітектор мало не поплатився. Йдеться про 100-квартирний житловий будинок з аркою на Соборній, 15, що поруч з "Екомаркетом", зведений у першій половині 50-х років. Навіть ескізи ліпнини з українськими етнічними елементами, що прикрашає фасад будинку, архітектор розробляв власноруч. Хоча будувати так тоді було небезпечно. Постанова "Про боротьбу з надмірностями в архітектурі", прийнята у 1954 році, могла перекреслити все задумане. А за так звані "надмірності" запросто можна було потрапити до списку "ворогів народу". Аби отримати дозвіл на зведення цього будинку у спроектованому Андреевим вигляді, йому довелося їхати до Москви.

"Надмірності" на будинку спроектованому Андреевим

На жаль, не все, задумане талановитим архітектором, втілювалося у життя так, як передбачали його проекти. Зокрема через те, що несучі бетонні конструкції міського стадіону "Авангард" (одним з авторів проекту також був Андреев) було зроблено без урахування його зауважень, вони почали руйнуватися.

Народний дім, авторства Бориса Андрєєва, будівля зовні децю нагадує театр Зафрана, на місці якого її зведено

За спогадами колег Бориса Андрєєва, на схилі літ він дуже любляв приходити до міського парку імені Шевченка, щоб пограти у шахи зі завсідниками шахового клубу. До речі, ескізні проекти оновлення літньої естради парку та приміщення для озвучення, так званої “радіорубки”, що поруч з естрадою, розробляв також Борис Андрєєв. Однак через брак коштів реконструкцію у 1985 році робили поспіхом, за кілька місяців. При цьому так “спростивши” проект, що вийшов такий собі черговий безликий зразок “типової” радянської архітектури.

Гастроном “Рівне” — студентський проект Андрєєва і гордість міста

У 1948 році тодішню центральну вулицю міста Сталіна (нині Соборна) у районі центрального продовольчого ринку прикрасив триповерховий житловий будинок з ротондою на даху. На ній досі зберігається напис “гастроном Ровно” - чи не єдиний, де місто названо ще на радянський лад. А на першому поверсі й справді розмістився перший у Рівному центральний гастроном.

Гастроном "Рівне" у 50-х роках минулого століття

Попри внесені за понад піввіку численні "поправки", ще й досі притягують погляд оригінальної конфігурації вікна, оздоблені наличниками, що імітують масивну кам'яну кладку, пілястри, декоративний ліхтар у вигляді ротонди з колонами, що завершує будівлю. Ця споруда була гордістю повоєнного міста. Ідею такого оздоблення Андреев узяв із свого власного студентського курсового проекту.

Інтер'єр новозбудованого гастроному "Рівне"

Небаченим для тогочасного Рівного був й інтер'єр магазину: великі прозорі вітрини, окремі для кожного відділу, простора зала з колонами і високою стелею, яскраві великі люстри, плитка на

підлозі та візерунчасте оздоблення на стінах. Кілька десятиліть гастроном був єдиним у місті — і за асортиментом, і за зовнішнім виглядом - торговим закладом такого масштабу. Нині його внутрішній вигляд змінився невпізнанно.

Житловий будинок навпроти гастроному, який називали “обкомівським”, бо оселялися там працівники апарату обласного комітету партії, також зведено за проектом Бориса Андреева.

Спадщина архітектора потребує вивчення

Борис Андреев прожив 92 роки, віддавши свої сили не лише розбудові міста, а й вихованню архітекторів Рівного. Усі, хто знали цього чоловіка, вважають, що внесок Бориса Андреева у розбудову міста досі не визнано на належному рівні.

На задньому плані фото видно, як будується гастроном "Рівне"

Уже перебуваючи на пенсії, у 1980 році, Борис Павлович переміг у конкурсі на кращі житлові та громадські споруди року. А саме — за високу якість прив'язки до навколишнього середовища проекту обласної наукової бібліотеки на вулиці Короленка (на "Лебединці"). У 1985 році за багатолітню творчу діяльність і активну участь у роботі Спілки архітекторів Бориса Андреева відзначили Почесною грамотою. П'ять років тому міська влада спромоглася (за поданням обласного осередку Спілки архітекторів України) віддячити обдарованому зодчому, увічнивши його ім'я в одній із вулиць житлового масиву на Макарова-Павлюченка-Вербовій.

У обласному краєзнавчому музеї зберігається домашній архів Бориса Андреева, який потребує ретельного вивчення та оцінки. Як і вся його плідна і натхненна робота на благо міста.

Світлана Калько, спеціально для сайту «ВСЕ»